

Globalni protesti, lokalni prostor

Marion Hamm

Prijevod: Boris Buden

Pogledamo li aktivisticki videomaterijal od Seattlea preko Praga do Göteborga i Salzburga (ovogodisnja *Diagonale* u Grazu pruzila nam je priliku za to), vidjet ćemo uviđek iste slike: gomilu kako plese u ruzicastim i srebrnim kostimima, likove u crnim odorama kako stupaju iza ironično-marcijalne *Infernal Noise Brigade*, mladolika lica u sunčem obasjanoj koloni demonstranata, sarene transparente. A zatim obrat - na scenu stupaju robocopi, kontejneri za smeće pretvaraju se u barikade, batinasko orgijanje. Tek rijetko promatraca ili promatrača zadobija uvid u pripreme koje su prethodile tim velikim protestima, bilo na mjestu njihova održavanja, bilo na razlicitim scenama u drugim gradovima Evrope. Tako nastaje dojam postojanja nekog "pokreta", cije se izrazajne forme, neovisno o specificnoj socijalnoj strukturi njegova podrijetla između sjeverne Amerike i južne Španjolske, stupaju u jednu jedinstvenu kulturu protesta - jednu formu koja se može bez razlike primjeniti na scenariju sjevernoameričkog Seattlea, stare srednjoevropske metropole Praga odnosno južnoevropske Djenove. Je li tu riječ o izrazajnoj formi globaliziranog aktivizma u globaliziranom svijetu, izrazajnoj formi jednog nomadskog pokreta kojemu vise nije neophodna vezanost za realne drustvene lokacije?

Taj protok stalno istih slika zavarava. Na primjeru jedne akcione forme, "Reclaim the Streets", koja se pojavila pocetkom devedesetih u Londonu, moguce je pokazati kako je taktika koja se danas s uspjehom primjenjuje u citavom svijetu izvorno bila usko povezana s konkretnim lokalnim prilikama.

Posvuda primjenjivi temeljni koncept *Reclaim the Streets-Party* sasvim je jednostavan: vremenski ograniceno prisvajanje javnog prostora uz pomoć ljudskih tijela, kreativnosti i glazbe - akcija koja je odveć dobrodusna i vesela, a da bi policija bez zadrške mogla opkoliti i rastjerati njezine sudionike, no istodobno, kao ometanje automobilskog prometa i potrosacke svakidašnjice, dovoljno djelotvorna a da bi se, kao na primjer berlinska *Love Parade*, mogla jednostavno uvrstiti u niz kulturnih dogadjaja koji obiljezavaju takozvano drustvo zabave.

U Londonu su slogan "Reclaim the Streets" i s njim povezana kritika automobilskog prometa nasli svoje mjesto u gustom tkivu subkulturnih, folkloristickih, političkih i ekonomskih konotacija kao i u takozvanoj kulturi svakidašnjice.

Od ekološkog protesta protiv izgradnje cesta do automobila kao simbola urbane nametljivosti

Pocetkom devedesetih u Engleskoj je zapocelo provođenje opseznog programa izgradnje cesta - a time i podizanje protestnih kampova po provinciji, dakle pokretanje akcija cija je forme promatraca sa strane ponekad izgledala veoma neobično: aktivisti se najednom pojave, podignu kolibu u krosnji drvaeta, postave zahtjev za svojim "Squatter's Rights", potkopaju tunel ispod gradilista, lancem se privezu za betonske blokove i cekaju da ih odvezu i odvedu. [1] ti kampovi su u najboljem slučaju mogli tek usporiti izgradnju cesta, a njihov uspjeh cesto je mjerjen financijskom stetom koju su prouzrokovali, dakle troskovima odvodjenja i ciscenja, ostecenih strojeva ili "oslobodjenog" gradjevnog materijalom. Trajniji karakter njihov je učinak imao u eksperimentalnom smislu, u pokusu solidarnog kolektivnog života i djelovanja izvan takozvanog "Rat Race", stalnog lova za novcem nuznim za prezivljavanje u velikom gradu. S kreativnim zaposjedanjem gradilista (u medjuvremenu otvorene) prilazne ceste auoputu M11, koja je prolazila kroz srediste jednog stambenog kvarta na sjeveroistoku Londona, godine 1993., protest se sa seoskog područja preselio u grad.

Time se pored ekoloske u prvom planu pojavila i socijelna motivacija. Stapanjem umjetnicke djelatnosti, tijela i medijske tehnike sacici aktivistkinja i aktivista uspjelo je da nekoliko mjeseci odrzavaju trajni performans u neprekidno zaposjednutoj Claremont Road. Instalirani su umjetnicki predmeti koji su po potrebi pretvarani u barikade. Sove, stolice odnosno ono sto se obicno nalazilo u dnevnim sobama iznijeto je iz privatnog interijera na javnost ulice. Cak i u trenutku nemilosrdne policijske intervencije u novembru 1994., akcionistima koji su zauzeli ulicu uspjelo je simbolicki odnijeti pobjedu: 1300 za borbu protiv demonstranata tesko opremljenih policajaca plesalo je na sceni njihova teatra, sto je drzavu kostalo dva milijuna funti. Jedan aktivist je to objasnio ovako: "Svo vrijeme smo znali da ce sve jednoga dana završiti u rusevinama. Ta svijest o prolaznosti dala nam je izvanrednu snagu - bilo je naprsto moguce da budes porazen! - snagu dakle, da tu temporalnu autonomnu zonu negdje drugdje ponovo uspostavimo. [2]

Zapravo je akciji "Reclaim the Streets" uspjelo formu protesta protiv izgradnje cesta na seoskim područjima prilagoditi prilikama života u metropoli, protest protiv unistavanja okolisa izgradnjom cesta povezati s iskustvima londonske svakidasnjice i tako ga preobraziti u protest protiv "automobila" kao simbola kapitalističke dresure urbanog života. Londonska ekonomija ovisi o tome da su ljudi primorani pomiriti se sa satima dugom vožnjom automobilom do radnog mjesta - i time s masivnim ogranicenjem kvalitete svojega života. [3] Projecna brzina prometa otprilike je na razini s konca 19. stoljeća, slavni *Rush Hour* pretvorio se u permanentno stanje, a javni gradski promet je usprkos naporima gradonacelnika Kena Livingstonea preskup i zastario. To je pozadina na kojoj je aktivistima uspjelo motivaciju neprijavljenih gradskih tulumu pribлизiti gradjanskim medijima i uciniti plauzibilnom sirokoj javnosti.

Free Parties

Reclaim the Streets-Parties u Londonu koristili su slicnu koreografiju kao i *Free Parties* [4] raverskih zajednica kasnih osamdesetih: Tulumi nisu bili prijavljeni; informacija o mjestu njihova odrzavanja daje se u posljednjem trenutku i to preko telefonskog broja koji cirkulira od ruke do ruke ili usmenom propagandom; sam tulum, bilo da se odrzava u nekom ispraznjrenom magazinu u urbanoj pustopoljini engleskog sjevera [5] ili na pretrpanim ulicama londonskih četvrti, mogao je zapoceti u trenu i na potpuno iznenadjenje eventualno prisutnih cuvara reda. Ono sto je u izvanrednom svesku "DiY-Culture" [6] receno o radikalnom ekoloskom pokretu *Earth First!*, vazi i za *Reclaim the Streets*: protivnici izgradnje cesta postaju borci za zaštitu životinja, voze bicikle zajeno s *Critical Mass*, squatiraju prazne kuće, pretvaraju se u ravere " ad infinitum, jednostavno svojom prisutnoscu u toj posebnoj prilici. (...) Tako je na primjer nemoguce govoriti o *Earth First!* i protestnom pokretu protiv izgradnje cesta kao da je rijec o medusobno odvojenim pojavama: pojedinci se krecu zajedno s tim pokretima i u mnogim slučajevima ni sami sebe ne bi definirali kao članove jedne od tih grupa"

Nekomercijalni raverski tulumi sa svojom hedonistickom ideologijom i svojom protivnoscu kapitalističkoj logici profita predstavljali su ocigledno masivnu prijetnju javnom poretku. Godine 1994. uveden je zakon poznat kao "Criminal Justice Act". Time je policija dobila dozvolu rastjerivanja raverskih tulumu. "Rave" je definiran kao "muzika koja je u potpunosti ili pretežno obilježena nizom beatova koji se ponavljaju".

"Criminal Justice Act" primijenjen je pri rastjerivanju nebrojenih tulumu kao i ciscenju zaposjednute Claremont Road. Istodobno je taj zakon doveo do politizacije raverske zajednice i do solidariziranja izmedju razlicitih subkulturnih i političkih scena. Poruka jednog rave DJ-a vlastima: "Cheers, thanks a lot for bringing us all together. We're a lot more networked now than we ever were." [7]

"March for Social Justice" koji je 1997. organizirala *Reclaim the Streets*, proglašen je na rave sceni "najboljim ilegalnim raveom u povijesti" [8] i općenito pozdravljen kao "jedan od najznačajnijih tulumu od Castlemortona 1992". [9] A 2. junija 2002. točno na deset godisnjicu tog fantastičnog tulumu u Castlemortonu se usprkos

masivnoj prisutnosti policije ponovno ravelo.

Pored aktualnih političkih i kulturnih konotacija *Reclaim the Streets* je u vezi i s kolektivnim pamcenjem nacije, ne samo u smislu prisvajanja narodnih festa koje se priredjuju povodom kraljicinih jubileja.

Upotreba pojma "enclosures" [10] u jeziku RTS-a upucuje na jednu traumu koja je latentno prisutna u kolektivnoj podsvijesti Ujedinjenog kraljevstva, traumu prvobitne akumulacije: u sesnaestom stoljeću zapocelo je, u svrhu uzgoja ovaca, ogradjivanje (closure) zemlje koja je do tada bila kao opće dobro (common good) svima pristupacna. S razvojem kapitalizma proizvodnja tekstila postala je naime unosnija od zemljoradnje. Zemlja je, da tako kazemo "ukljucena", ali su ljudi pritom "isključeni". Danas su prema logici *Reclaim the Streets* ulice "enclosed". Ono sto je u mitskoj prošlosti bilo "the commons of the city", svima pristupacno, dakle zajednicki prostor rasprave i medjusobnog opcenja unutar drustvene zajednice, danas je zatvoreno za takvu vrst koristenja. Ako su nekada ovce bile povod privatizaciji zemlje, danas su to automobili koji stanovnistvu otimaju urbani javni prostor.

Tako za onoga tko je bio u stanju iscitati konotativni tekst letaka, protest protiv ekspanzije automobilskog prometa nije bio nikakva *single issue* kampanja, nego je ujedno predstavljao i implicitnu kritiku kapitalizma, još mnogo prije nego je *Reclaim the Streets* 18. juna 1999., u okviru globalne akcije u finansijskim centrima svijeta izricito artikulirao svoj "antikapitalizam".

Svakidasnjica u kapitalistickoj metropoli.

Nije nikakav slučaj da je *Reclaim the Streets* otpocetka imao taj antikapitalistički *touch* - nastao ne iz lektire Marxova Kapitala, nego iz svakodnevno doživljavanih izazova života u jednoj naskroz kapitaliziranoj metropoli. Londonska je svakidasnjica vjerojatno vise no u bilo kojem drugom evropskom velegradu prozeta kapitalizmom: stambeni prostor je objekt spekulacije i to ne samo za investitore. Posjet kinu stoji najmanje dvije minimalne satnice, a s voznom kartom do gradskog centra, to su ukupno tri. Opcinski centri, u kojima su gradjani uz niski najam mogli jeftino sami organizirati javne priredbe, pod vlascu Margaret Thatcher gotovo su u potpunosti ukinuti. Za isplativo (aktivisticko) druženje preostaje scena javnih squatova koja se stalno mijenja i rijetko egzistira duže od nekoliko mjeseci. Nisu samo sastajalista podlozna stalnoj mijeni, nego se i akteri neprestano izmjenjuju - za mnoge od njih London je tek privremeno boraviste. Ta nestalnost londonske svakidasnjice ogleda se u privremenim, neprijavljenim zaposjedanjima javnih prostora posredstvom ljudske gomile, muzike, karnevala i plesa.

Akcionistička forma *Reclaim the Streets* Party-ja primjenjivana je u mnogim gradovima svijeta usput se mijenjajući i prilagodjavajući danim okolnostima. Mnoge konotacije koje su u Velikoj Britaniji opće poznate gube se u tom procesu, ali zato stalno nastaju nove. Londonska se *Reclaim the Streets* scena uslijed vala represije nakon globlane akcije 18. junija 1999. nekoliko primirila. Umjesto da se zadovolje slavom proteklih intervencija odnosno da se izlože opasnostima kriminalizacije, aktivisti se koncentriraju na druga područja, pregrupiraju se na drugim mjestima i u drugim kontekstima i prilagođuju oblike svoje akcije trenutnim političkim i drustvenim uvjetima. Lijep nusproizvod te prakse je cinjenica da je *Reclaim the Streets* ostala vjerna себи: dezorganizacija koja nema potrebe za glasnogovornicima i herojima, ali zato može reći: "We are Everywhere!"

[1] Usp. Going Underground. Some Thoughts on Tunneling as a Tactic. U: Do or Die 8 (1999), str. 60-61.

[2] John Jordan: The art of necessity: the subversive imagination of anti-road protest and Reclaim the Streets. U: George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, str. 129-151, ovdje str. 139.

[3] Usp. Patrick Field: The Anti-Roads Movement: the Struggle of Memory Against Forgetting. U: Tim Jordan/Adam Lent (Izd.): Stomping the Millenium. London 1999, str. 68-79.

[4] Usp. Rupa Huq: The Right to Rave: Opposition to the Criminal Justice and Public Order Act 1994. U: Tim Jordan/Adam Lent (Izd.): Stomping the Millenium. London 1999, str. 15-33.

[5] Drew Hemment: The Northern Warehouse Rave Parties. U: George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, str. 208-227.

[6] George McKay (Izd.): DiY Culture. Party dj Protest in Nineties Britain. London 1998, ovdje Str. 159.

[7] Rupa Huq: The Right to Rave, 1999, str. 24.

[8] Mixmag 73, Juni 1997, str.101.

[9] Muzik 25, Juni 1997.

[10] U jednom ranijem letku pisalo je: "Radi se o tome da se ulice kao javni, inkluzivni prostor, preotmu i oslobole od privatne (enclosed) upotrebe."